

Innlegg Johannes Mauritzen

Koronaviruset gir et varsko for norsk økonomi

Koronaviruset er en alvorlig trussel mot verdensøkonomien, i hvert fall midlertidig. Men hendelsene nå forteller oss også om Norges langsiktige risiko som oljenasjon.

Johannes Mauritzen

Johannes Mauritzen, førsteamanuensis i energiøkonomi ved Handelshøyskolen BI og førsteamanuensis II ved NHH

● De siste ukene har oljeprisen stupt og er i skrivende stund under 52 dollar fatet. Årsaken er koronaviruset og frykten for at det kan ta en bit av oljeetterspørselen.

Tallene som vi har fått så langt, tyder på at viruset har ført til en 25 prosent reduksjon i oljeforbruket den siste måneden i Kina. Det er en betydelig reduksjon, selv om den utgjør bare tre prosent av verdens konsum.

Effekten av viruset forteller oss derfor at vi ikke kan ta for gitt den forholdsvis høye og relative stabile oljeprisen som har rådet de siste årene. Oljeprisen har hatt en betydelig reduksjon på grunn av en så langt moderat og midlertidig nedgang i etterspørsel.

Hvis vi ser rundt oss på norske veier, er det ikke vanskelig å få øye på en mer grunnleggende trussel mot verdens oljeetterspørsel. Med våre sjenerøse subsidier ligger nok Norge noen år foran resten av verden når det gjelder elektrifisering av bilparken. Men vi ser tydelig at det som holder elbilen til bake er ikke teknologi. Tvert imot, teknologisk sett virker elbilen suveren på flere måter.

Det er fortsatt tilbud og etterspørsel som begrenser hvor utbredt elbilen er. Men her skjer det store endringer i industrien.

↑ Frykt for smitte gir færre reisende og i neste omgang redusert oljeforbruk i transportsektoren. Foto: Gunnar Blöndal

Bloomberg New Energy Finance har estimert at elbilbatteriene blir 18 prosent billigere hver gang produksjon fordobler seg. Hvis trenden fortsetter i overskuelige fremtid – og det er ingen teknologisk eller økonomisk grunn for at det ikke skal det – vil elbilen fort være konkurransedyktig med bensin- og diesebilene.

I løpet av de neste fem årene forventes det at verdens bilprodusenter lanserer mange titalls nye el-modeller. Dette inkluderer mange kinesiske bilmerker som vi i Vesten antagelig aldri har hørt om.

Og det er ikke bare bilen som blir elektrifisert. På norske veier finner du nå elbusser, elmoped og elvarebil. De første elfergene høster allerede erfaring på fjordene.

Mange vil si at det vil ta lang tid før verden blir helt kvitt sin oljeavhengighet. De har nok rett, men det hjelper lite for Norge som oljenasjon. Koronaviruset har vist at selv en liten reduksjon i oljeetterspørselen er nok til å ha en betydelig effekt på oljeprisen.

I mange av de store feltene i Midtøsten kan man lønnsomt pumpe opp oljen med

en pris på mindre enn ti dollar fattet. Når elbilen, elbussen og elfergen kutter i verdens oljekonsum, så er det ikke disse feltene som kommer til å slutte å produsere. Det blir heller de dyre feltene i Nordsjøen, Norskehavet og særlig langt nord i Barentshavet. Felt som er under planlegging og under oppbygging vil være spesielt utsatt for prisfall. Og høyrisiko letteaktivitet, som bestemmer fremtidig produksjon, er ofte det første som blir kuttet.

Psykologer har funnet at mennesker har en tendens til å overvurdere hvor mye som kan endre seg på kort sikt og undervurdere hvor mye som kan endre seg på lengre sikt. Koronaviruset blir et midlertidig sjokk for verdensøkonomien og oljeprisen. Men norske politikere og industriledere gjør en farlig feilvurdering hvis de antar en sterk oljeetterspørsel i mange tiår fremover.

Felt som er under planlegging og under oppbygging vil være spesielt utsatt for prisfall

Lite tillitsvekkende fra Nyt Norge-sjefen

Magne Supphellen, professor i markedsøkonomi ved Norges Handelshøyskole

● Nina Sundqvists svar på kritikken av Nyt Norge-ordningen er mildt sagt lite tillitsvekkende.

Nyt Norge-ordningen har til hensikt å styrke omsetningen av norske matprodukter. Det avgjørende spørsmålet blir da: Fører merket til at flere forbrukere faktisk velger norske matprodukter i butikken?

I løpet av de ti årene ordningen har eksistert, har ikke Matmerk vært nevneverdig opptatt av å besvare dette spørsmålet. I stedet for å bruke velkjent og holdbar metodikk for effektmåling på linje med kommersielle markedsførere, har Matmerk i årevis brukt tvil-

somme indirekte metoder som fører til systematisk overrapportering av merkets betydning.

Kritikken bagatelliseres. «Målemetoder kan alltid diskuteres», skriver Sundqvist. Nei, alt er ikke oppe til diskusjon i metodelitteraturen. Det er ofte grunnlag for å konkludere, når flere forskningsresultater trekker i samme retning. Vi vet at den typen spørsmål som Nyt Norge bruker, fører til betydelig overrapportering.

Matmerk bruker resultatene aktivt i en falsk suksesshistorie som fører Landbruk- og matdepartementet, matprodusentene, Omsetningsrådet og dagligvarebransjen bak lyset.

Det er på høy tid at aktørene som finansierer Nyt Norge-ordningen får den dokumentasjonen de fortjener. Effektene kan forventes å være minimale, for Nyt Norge-merket spiller en fullstendig underordnet rolle på den

arenaen som virkelig teller: På emballasjen i butikken.

Kan ikke drive lønnsforhandlinger i tvangstrøye

Kari Sollien, leder i Akademikerne

● Frontfagsrammen er blitt en klamp om foten for lønnsforhandlingene i offentlig sektor. Fleksible forhandlinger er avgjørende for å beholde jurister, ingeniører og andre høyt utdannede i stat og kommune.

Om kort tid starter årets lønnsforhandlinger. I forrige uke kom den årlige TBU-rapporten, som presenterer sentrale tall fra fjorårets oppgjør – og danner grunnlaget for årets oppgjør. Tallet som har fått størst oppmerksomhet er lønnsveksten i offentlig

sektor, som var på 3,8 prosent i stat og 3,5 prosent i kommunene. Frontfagets ramme var 3,2 prosent.

Norsk Industri og NHO i privat sektor har gått hardt ut og hevdet at offentlig sektor har vist manglende ansvarlighet når man har gått utover frontfaget, som skal fungere som en norm for oppgjørene.

Dette er tull.

Offentlig sektor fulgte frontfaget. Lønnsveksten i offentlig sektor på 3,8 prosent «skjuler» først og fremst lønnstillegg som blir gitt helt uavhengig av selve lønnsoppgjøret, blant annet ved ulike ulempetillegg slik som gis for eksempel i Forsvarssektoren. I fjor gjennomførte Norge en av de største Nato-øvelsene i landet på mange år, en øvelse som innebar høyere utgifter til forsvarsansatte i staten som følge av ulempetillegg utover det «normale».

Mener Norsk Industri at den

gjengse offentlige ansatte skal avstå fra lønnsøkning for at Norge skal kunne gjennomføre nødvendige militærøvelser? Eller at øvelsen må drives på dugnad?

Frontfaget skal være en norm over tid, og ikke et tak for lønnsvekst. De siste årene har vi derimot sett at oppgjørene i industrien fungerer som en absolutt fasit for oppgjørene. Dette hindrer nødvendig fleksibilitet for å beholde og tiltrekke seg ansatte.

Mange kommuner har store rekrutteringsutfordringer, særlig mindre kommuner. For eksempel mangler fire av ti kommuner juridisk kompetanse, og seks prosent mangler ingeniørfaglig kompetanse.

Offentlig sektor er nødt til å kunne bruke lønn for å konkurrere om attraktive ansatte for å kunne levere topp kvalitet i sykehusene, i skolene og resten av sektoren. Dette innebærer at man enkelte år må gå ut over frontfagets ramme.